

KURFIERST (117) *sb m*

kurfierst (91), **kurfirst** (17), **kufierst** (2), **kierferst** (1), **korfierst** (1), **korfirst** (1), **krufierst** (1), **kurfiest** (1), **kurfirszt** (1), **kurfirzst** (1); kurfirst *KromRozm I*, *KrowObr* (10), *OrzRozm*, *ActReg* (2); kurfirszt *OrzQmn*; kurfierst: kurfirst: kufierst: kierferst : korfierst : korfirst : krufierst : kurfiest : kurfirzst *BielKron* (91 : 3 : 2 : 1 : 1 : - : 1 : 1 : 1), *StryjKron* (1 : - : - : - : 1 : - : - : -).

kūr- (74), ku(r)- (40); -t (109), -th (8).

korfierst, korfirst, kufierst, kierferst, krufierst z *tekstów nie oznaczających é oraz ó*.

sg *N* kurfierst (33). ◇ *G* kurfiersta (17). ◇ *D* kurfierstowi (5). ◇ *A* kurfiersta (7). ◇ *I* kurfierst(e)m (10). ◇ *L* kurfierście (2). ◇ *pl N* kurfierstowie (17), kurfirsty (1) *KrowObr*. ◇ *G* kurfierst(o)w (9). ◇ *D* kurfierst(o)m (2), kurfierstum (1) *BielKron* (2 : 1). ◇ *A* kurfirsty (8). ◇ *I* kurfirsty *BielKron* (4), kurfirstami (1) *KrowObr*.

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII(XVIII) – XVIII w.

*Książę świecki lub duchowny w dawnej Rzeszy Niemieckiej, mający prawo obierania cesarza; elektor (z niem. Kurfürst); elector imperatoris, septemvir imperii, septem primi (pl.) Cn (117) : piąty Grzegorz Pápięsz nayprzednieyŝe Biskupy w páństwie Cefárskim Kurfirstámi/ to ielt/ Książęty vtznyił náprzednieyŝymi/ Arcybiskupá Mogunckiego/ Kolońkie⁸⁰/ y Trewireńkiego. *KrowObr* 35, 34v [2 r.], 35 [2 r.], 35 *żp*, 36, Ss, Tt2v [2 r.]; *OrzRozm* L2v; vmárl [...] Ierzyk Kfiąę Salkie [...] był Luterowi głownym nieprzyacięciem/ [...] ŝtey przyczyny z brátem Kúrfirstem bárzo zázedł *BielKron* 215v; Withemberg miáfto Sáskiey ziemie/ Kierferftow Kfiąę Sálkich ktorzy Cefárzá wybieráią. *BielKron* 290v; Henrik Cefarz vczynił fiem w Moguncij gdzie byli Korfierthowie *BielKron* 324v, 175v, 176, 181, 184v 194v [2 r.] (57); przedŝię tám Kúrfirstowie/ [...] nie chcá mięc inego áni zá Królá/ áni zá Cefárzá Rzymkięgo/ iedno po ŝtáremu wybránego od ŝiebie/ [...] ná ten Vrzád Królewŝki y Cefárŝki/ koronowanęgo człowięká. *OrzQuin* I4; Wenclaw Cefarz od Korfirstow y od włálnych Miefzczan Wiedeńkich był poimány *StryjKron* 512; *ActReg* 184.*

W połączeniu z imieniem [imię + kurfierst (2), kurfierst + imię (1)] (3): iáko był rokkazał Cefarz Mauryce^{mu}/ áby poliadł kfięstwo Sáskie pod Kúrfirstem Ianem Fryderykiem *BielKron* 227v, 229v, 233.

Wyrażenia: »kurfierst cesarstwa, niemiecki, rzeski« (1 : 1 : 1): *BielKron* 175v [2 r.]; podnofili go [*Aleksandra*] z ŝtárodawno zwyklymi Ceremoniámi ná Zamku Wilenskim S. Stániŝlává/ w Czapkę Xiąęcą Perłami y Kámieñmi drogimi olládzoną/ tákże Szátą zwykłą/ iáką dziŝ Kurfierftowie Rzeŝcy przy koronáciey Cefárŝkiey noŝzą/ przybránego. *StryjKron* 667.

»ksiádz kurfierst« (1): ktore [*brzemie*] mi tu kfiádz Kurfierŝt brát [*arcybiskup trewirski*] przyczytác raczył *BielKron* [332²]v.

Zestawienia: »kurfierst brandenburski, z Brandenburgu (*a. Brandenburka*)« [*szyk 7 : 3*] (5 : 5): Thegoż roku rzeŝza Niemiecka z Kfiąęty/ vchwaliłá dáć pomoc Krolowi Ferdynándowi przeciw Turkom do Węgiey/ wybrawŝy nawyŝŝym ŝprawcá Ioáchimá Kúrfirstá z Brándeburká. *BielKron* 220v, 209, 224v, 227v, 229v [4 r.], 230v; Czyniác dosyc roskazaniu wm MMPana piszę iákom się od prawil u Kurfirsta IM Brendeburskie⁸⁰ ktoregom w Berlinie zastał *ActReg* 180.

»kurfierst saski« [szyk 15 : 6] (21): *KromRozm I* K3; íamego [*Olbrychta*] poimáło Luneburfkie Kfiázę/ y przywiódł do Sálskiego Kúfierítá. *BielKron* 228v, 205v, 209v, 217, 218, 218v (20).

»kurfierst trewirski« (1): że ia nigdy nie był tym/ iáko mię brát Kurfierst Trewirski tu iáwnie wymálował słowy *BielKron* [332²]v.

Szeregi: »elektorowie to jest kurfierstowie, ktore kurfiersty zowiemy« (4 : 2): KArolus piąty[...] od Elektorow (ktore Kúfierítý zowiemy) ná ítolec Cefárski w niebytności iego wybran *BielKron* 190v; [*król francuski*] prošíł ich [*Swańcarów*] áby iego rzecz forytowáli v Ellektorow to íeít Krúfierítow *BielKron* 194v, 193v, 224, 232v, [332²].

»kurfierstowie i ksiázęta« (1): Wybrálfmy nowo Krolá Rzymfkiego [...] przy was zacni Kurfierítowie y Kfiázęta świętey Rzeíze Niemieckiey *BielKron* [332²].

Synonimy: *elektor, wyborca*.

AKtt, TZ